

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

**XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARDA REINJINIRINGDAN
FOYDALANISH USULLARI**

Primova Azima Azizovna

Buxoro muhandislik-texnologiya institute Menejment kafedrasi katta o'qituvchisi

**СПОСОБЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕИНЖИНИРИНГА НА СЕРВИСНЫХ
ПРЕДПРИЯТИЯХ**

Примова Азима Азизовна

Старший преподаватель кафедры Менеджмент Бухарского инженерно-технологического института

WAYS TO USE REENGINEERING IN SERVICE ENTERPRISES

Primova Azima Azizovna

*Bukhara Institute of Engineering and Technology Senior Lecturer of Management
Department, primova1965@mail.ru*

Reinjiniring tamoyilining asoschisi J. Champi bilan hamkorlikda "Korporativ reinjiniring: biznesdagi inqilob manifesti" [1] (1993) kitobini nashr etgan M. Xammer hisoblanadi. Kitob aslida kompaniyani qayta tashkil etish bo'yicha Amerika tajribasi bilan qo'llab-quvvatlanadigan va har qanday rivojlanish darajasidagi bozor iqtisodiyotiga yo'naltirilgan yangi menejment falsafasi, kompaniya ichidagi boshqaruv tamoyilini belgilaydi. Reinjiniring orqali tadqiqotlar kompaniya ichidagi boshqaruvni o'zgartirishning tubdan inqilobiy usulini tushunadilar. Biznes jarayonlarini qayta loyihalash (BPR) [2] - sifat, mahsulot, xarajat, xizmat ko'rsatish va tezlik kabi muhim jihatlarni keskin yaxshilashga erishish uchun biznes jarayonlarini tubdan qayta loyihalash. Biznes jarayonlarini reinjiniringi (BPR) korxona xarajatlarni kamaytirishga va juda katta miqyosda jarayonlarni qisqartirishga qaratilgan. "BPR tashkilotlarga ushbu maqsadlarga erishish uchun zarur bo'lgan resurslarni aniqlash va aktivlar va xodimlardan foydalanishni optimallashtirish imkonini beradi. Bu aniq belgilangan maqsadlarni belgilashga yordam beradi va biznesga bulutni qabul qilish orqali nimaga erishmoqchi ekanligini tushunishga imkon beradi degan edi Siddharth Sharma Forbes kengashining a'zosi [3]. Reinjiniringning asosiy maqsadi faoliyatni biznes jarayonlariga qayta yo'naltirish va o'zgarishlarni amalga oshirish usullaridan iborat.

Biznes-jarayon yuqori darajada ixtisoslashgan ishlab chiqarish va boshqaruv operatsiyalari va vazifalarini yagona jarayonga birlashtiradi, buning natijasi mijoz uchun aniq belgilangan va alohida ahamiyatga ega. Korxonada reinjiniring bir necha omillarga qarab turli yo'llar bilan amalga oshiriladi [5]. Birinchidan, usullar korxonadagi vaziyatdan

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

farq qiladi: 1. Inqiroz reinjiningi – kompaniya mavjud vaziyatni tubdan o'zgartirish zarur bo'lgan sharoitlarda texnologik tarmoqning katta qismini tubdan qayta loyihalashda foydalaniladi; 2. Rivojlanish reinjiningi – kompaniyaning rivojlanishini unutmasdan, uni yaxshi holatda saqlash uchun muqobil o'zgarishlar va natijalarni o'rganishda foydalaniladi. 3. Operatsion reinjiningi- biznes jarayonlarida joriy vaziyatni yaxshilash uchun ushbu usuldan foydalaniladi. Biznes jarayonlarini qayta muhandislik (BPR) -bu tashkilot ichidagi biznes operatsiyalarini tahlil qilish va loyihalashga qaratilgan boshqaruv maslahati usuli. U birinchi marta 1990-yillarning boshlarida taqdim etilgan [6]. 4. Biznes jarayonlarining reinjiningi - bu samaradorlikni, aylanish vaqtini, sifatni, xodimlar va mijozlar ehtiyojini qondirishni keskin yaxshilash uchun biznes jarayonlarini tubdan qayta loyihalashda qo'llaniladi [7]. 5. Tizimli reinjiningi - mavjud biznes-jarayonni tizimli ravishda yangilash va yangi bosqichlar hamda elementlarni ishlab chiqish uchun yaxshiroq tushunish, hujjatlashtirish, tahlil qilish maqsadida tadqiqotlarni o'tkazish uchun qo'llaniladi [8]. Biznes jarayonlarini reinjiningi qilish usullari [4] Reinjiningi natijasida HR menejering ishi ko'p qirrali va mazmunli bo'ladi, keraksiz operatsiyalar yo'q qilinadi va qiymat yaratmaydigan operatsiyalarning sezilarli qismi kamaytiriladi. Ushbu loyihalash jarayonida mijozlar talablarini qondirishga qaratilgan marketing tadqiqotlari amalga oshiriladi. Bunday sharoitda individual rivojlanish deganda ierarxik zinapoyadan yuqoriga ko'tarilishni emas, balki o'z salohiyatini oshirish, malakasini oshirish, tajriba orttirish, ijobiy iqtisodiy natijalarga qo'shgan hissasini kengaytirish va buning natijasida yuqori haq to'lash tushuniladi. Reinjiningi to'rt bosqichga bo'linadi: • Tashkilotning kerakli imidjini shakllantirish. Ushbu bosqichda belgilangan maqsadlarga erishish uchun rivojlanishning ustuvor yo'nalishlari va maqsadlari belgilanadi. • Hozirgi biznes jarayonlarini tahlil qilish. Kompaniyaning holatini tahlil qilish jarayonida faoliyat sxemasi aniqlanadi. • Yangi biznes jarayonlarini yaratish. Yangi biznes jarayonlari shakllantiriladi va sinovdan o'tkaziladi. • Yangi biznes jarayonlarini amalga oshirish. Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib har tomonlama o'rganilgan jarayon amalga oshiriladi. Reinjiningi, faoliyatni mijoz uchun muhim bo'lgan biznes-jarayonlarga yo'naltirish allaqachon amalga oshirilgan xo'jalik yurituvchi sub'yektlarda ham amalga oshirilishi mumkin, chunki har qanday korxona tashkil etilgan paytdan boshlab doimiy takomillashtirishni talab qiladi. Biznes injiningi bu reinjiningi yangi biznes jarayonlarini yaratish yoki samaraliroq biznes jarayonlarini topish va amalga oshirish natijasida mavjudlarini qayta loyihalashni anglatadi. Ma'lumki, xizmat ko'rsatish korxonalarida mijozlarga xizmat ko'rsatish alohida xususiyatga ega, xizmat ko'rsatish jarayoni ko'pincha mijoz va xodim o'rtasida bevosita amalga oshiriladi. Shu munosabat bilan daromadlarni hisobga olish muammosi juda dolzarbdir. Rasmiy buxgalteriya hisobi va soliqqa tortish maqsadlarida ushbu muammo qisman nazorat-kassa mashinalari va qat'iy hisobot shakllari yordamida hal qilinadi va ularga e'tibor bermaslik uchun qattiq jazo choralari qo'llaniladi. Reinjiningi orqali salon, atelye, studiya, sartaroshxona va hokazo egasining manfaatlarini ko'zlab moliyaviy nazorat hamda intizomning haqiqatda ishlaydigan mexanizmini o'rnatish mumkin. Bu muammo hozirgi

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

vaqtda dolzarb bo'lib, u bilan bog'liq holda yanada dolzarb bo'lib bormoqda. Samarali ichki ma'muriy-moliyaviy mexanizm mablag'lar oqimini hisobga olish va nazorat qilishning yagona dastagiga aylanadi. Shunday qilib, xizmat ko'rsatish sohasi kompaniya ichidagi o'zgarishlar nuqtai nazaridan keng faoliyat sohasi bo'lib, reinjiniring uchun juda qiziqarli sinov maydonchasi bo'lishi mumkin: 1. birinchidan, ushbu sohada ko'plab boshqaruv muammolari mavjud, xususan, boshqaruvni axborot ta'minotini yaratish, ularni oldingi tashkiliy-texnik va texnologik asosda hal qilib bo'lmaydi; 2. ikkinchidan, xizmat ko'rsatish sohasi korxonalarida haddan tashqari katta investitsiyalarga ehtiyoj yo'q, reinjiniring bu yerda kichik mablag'lar va mavjud ichki ishlanmalar asosida amalga oshirilishi mumkin; 3. uchinchidan, bu sohadagi mehnat taqsimoti tarixan xizmat ko'rsatish xususiyati va mijozga alohida e'tibor qaratilishi bilan chegaralangan; binobarin, xizmat ko'rsatish sohasi sharoitida mijozlarga yo'naltirilgan biznes-jarayon mavjud.; 4. to'rtinchidan, xizmat ko'rsatish sohasidagi iqtisodiy tuzilmalarni tarmoqlashtirish sharoitida, reinjiniring jarayonida taqsimlangan ma'lumotlar bazalari bilan bog'liq bir qator tashkiliy muammolarni hal qilish va axborot oqimlarini birlashtirish zarurati tug'iladi, ammo bu muammolar oddiy texnik vositalar bilan ham hal qilinadi; 5. beshinchidan, ushbu sohada davlat tasarrufidan chiqarish va monopoliyadan chiqarish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar natijasida kuchli apparatga ega bo'lgan, reinjiniring natijasida sezilarli darajada qisqarish tahdidi ostida bo'lgan noqulay piramidal boshqaruv tuzilmalari mavjud emas; binobarin, xizmat ko'rsatish sohasida reinjiniring kamroq ijtimoiy qo'zg'alish bilan amalga oshirilishi mumkin va ish bilan band aholining muhim massasini ozod qilish bilan birga bo'lmaydi; reinjiniringning og'riqsizligi bunday xo'jalikdagi o'zgarishlarning muvaffaqiyatining muhim omili sifatida qaralishi mumkin, bu umidsizlikka uchragan jahon statistikasi tufayli juda muhimdir; 6. oltinchidan, har bir aniq iqtisodiy bo'g'inda keng ko'lamli bo'lmasligi, umuman xizmat ko'rsatish sohasida reinjiniring iqtisodiy, moliyaviy, statistik, ijtimoiy, hisob va tahliliy rejalarida juda aniq natijalar berishi mumkin. Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, tadqiqot natijalariga ko'ra reinjiniring va oddiy takomillashtirish o'rtasidagi quyidagi farqlar aniqlandi.

1-jadval.

Reinjiniringning xususiyatlari	Oddiy takomillashtirish xususiyatlari
Reinjiniring radikal xususiyatni o'z ichiga oladi	Oddiy takomillashtirish ish faoliyatini bosqichma-bosqich yaxshilashni o'z ichiga oladi.
Reinjiniringda biznes jarayonlari noldan boshlab kiritiladi.	Oddiy yaxshilanishlar qisqa vaqt ichida amalga oshiriladi, to'liq o'zgarishlar uzoq vaqt talab etadi.
Reinjiniringda yangi jarayonlar yuqoridan pastgacha kiritiladi	Yaxshilash bilan buning aksi bo'ladi
Yaxshilashlar doirasi tor, reinjiniring keng	Oddiy yaxshilanishlar o'rtacha xavfga ega.
Reinjiniring yuqori xavf bilan tavsiflanadi.	Takomillashtirish mavjud jarayonlar asosida amalga oshiriladi

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi hollarda reinjiniringdan foydalanish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz. • Raqobatda yutqazayotgan tashkilotlar. Mahsulot narxining

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

nisbatan yuqoriligi va sifatsizligi tufayli kompaniya raqobatbardoshligini yo'qotishi mumkin. Agar firma bu holatda hech narsa qilmasa, u vayron bo'ladi. • Muammolarga duch kelayotgan tashkilot. Masalan, bozorda yangi raqobatchi paydo bo'ldi, maqsadli auditoriya o'zgardi, iqtisodiy kontekst o'zgardi. • Ko'proq bozor ulushini egallashni xohlaydigan hech qanday qiyinchiliklarga duch kelmaydigan kompaniya. Qoidaga ko'ra, bu agressiv marketing siyosatini olib boradigan yetakchi firmalardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Примова А. А. Актуальность развития малого бизнеса и предпринимательства в совершенствовании рынка труда в Узбекистане //Ученый XXI века. – 2017. – №. 2-2. Примова А. А. Инновационные аспекты экономического развития Узбекистана //Инновационное развитие. – 2017. – №. 4. – С. 78-80.
3. Примова А. А., Тураева Ш. Ш. К. Реалии, перспективы и проблемы реализации инвестиционных и инфраструктурных проектов в Узбекистане //Economics. – 2020. – №. 3 (46). – С. 26-29.
4. Примова А. А., Терентьева Д. Инновации и проблемы развития экономики Узбекистана //Поколение будущего: Взгляд молодых ученых-2015. – 2015. – С. 275-278.
5. Примова А. А., Арапова К. Внедрение новых технологий, их преимущества и недостатки //Экономика и современный менеджмент: теория, методология, практика. – 2021. – С. 129-131.
6. Примова А. А., Алимова К. Приоритеты инвестиционной политики в пищевой промышленности Узбекистана //Поколение будущего: Взгляд молодых ученых-2015. – 2015. – С. 279-282. 12. Растопчина Ю. Л., Примова А. А., Горшенкова Е. А. Стратегии зарубежной экспансии российских иткомпаний в условиях цифровизации экономики //Современная экономика: проблемы и решения. – 2020. – Т. 7. – С. 82-95.
7. Примова А. А. Опыт развития, формирования и проблемы совершенствования налоговых систем в мировой практике //Интернаука. – 2019. – №. 11. – С. 81-83.
8. Примова А. А. Кластерный подход в повышении конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий //Интернаука. – 2019. – №. 13-2. – С. 5-7. 15. Примова А. А. Ключевые проблемы инновационного потенциала Узбекистана //Интернаука. – 2018. – №. 20-1. – С. 86-89.